

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiantur ...

Continens Librum Quartum & Quintum Decretalium

**Axel, Johannes Honorius van
Coloniae Agrippinae, 1656**

De Sponsalibus, & Matrimoniis. Titulus I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61572)

IOHAN. HONORII VAN. AXEL SVMMÆ
DECRETALIVM.
LIBER QUARTUS.

De Sponsalibus, & Matrimoniis.

Titulus I

SVMMARIA.

- 1 *Causa matrimonialis est mere spiritualis.*
- 2 *Sponsalia sunt futurarum nuptiarum reprobisio.*
- 3 *Contrahuntur quandoq; per verba de futuro.*
- 4 *Quandoque per verba experimentia consensus de presenti.*
- 5 *Sponsione utrimque facta.*
- 6 *Fidei ratione juramento interposito, datis archis sponsalitiis, annuli subarrhatione, nudo consensu.*
- 7 *Per procuratorem.*
- 8 *In iis contrahendis aetas definita non est, canones requirere videntur quod septimus annus sit completus.*
- 9 *Ex sponsalibus puris oritur impedimentum iustitie publice honestatis ad impediendum & dirimentum sequentia sponsalia matrimonia non autem ad precedentia dissolvendum.*
- 10 *Contrahitur inter sponsum & consanguineos sponsa, & e contra inter consanguineos sponsi & sponsam.*
- 11 *Quod Synodus Tridentina, ubi sponsalia quacunq; ratione valida non erant, prorsus sustulit ubi valida fuerint, dectevit primum gradum non excedere.*
- 12 *In publica honestate qua insurgit ex sponsalibus sive matrimonio de presenti, licet non consummato, vetera jura remanent incorrupta in omnibus casibus & gradibus.*
- 13 *Si alter ex sponsis non vult perficere matrimonium potest ad petitionem alterius compelli per judicem compulsione moderata.*
- 14 *Non inducunt bigamiam.*
- 15 *Dissolvantur octo modis hic relatio.*
- 16 *Matrimonij substantialia sunt tria fides, proles, sacramentum.*
- 17 *Matrimonij impedimenta sunt duplicis generis, quaedam impediunt matrimonium contrahendum, sed non dirimunt contractum.*
- 18 *Incestus scienter commissus cum consanguinea sua vel affine.*
- 19 *Raptus sponsa alterius.*
- 20 *Homicidium propria uxoris etiam adultera.*
- 21 *Susceptus propria prolis ex baptismo, vel confirmatione.*
- 22 *Homicidium presbyteri.*
- 23 *Pani-*

4

- 23 Pœnitentia solemnis publica.
 24 Connubium cum moniali, interdictum Ecclesia seu iudicis, tempus feriarum.
 25 Vagatio.
 26 Infirmitas non impedit matrimonium contrahendum.
 27 Matrimonij impedimenta que impediunt contrahendum & dirimunt contractum in libro quarto decretalium per singulos titulos explicantur.
 28 Leges que prohibent matrimonium inter certas personas, & alia similes inducentes impedimenta matrimonii sunt correctæ.
 29 In matrimonio requiritur consensus cum plena libertate tempore promissionis de contrahendo & tempore contractus monasterij.
 30 Si timeatur violentia inferri puella de cujus matrimonio inter duos contenditur puella sequestratur.
 31 Matrimonia vinculo pœna obstringi inhonestum est, siue futura siue jam contracta.
 32 Promissio ex causa mere lucrativa, qua confertur in matrimonij tempus inter sponsum & sponsam non valet.
 33 Matrimonium contractum per metum an sit ipso jure nullum.
 34 Matrimonium est triplex, verum, presumptum, & putativum. Verum contrahitur inter personas legitimas per verba de presententi.
 35 Presumptum est quando inter personas legitimas intervenerunt sponsalia de futuro verbis & mente contrahentium, que transeunt in matrimonium per carnalem copulam.
 36 Aliquando inter personas etate inhabiles verbis & mente contrahentium sunt sponsalia de presenti que transeunt in matrimonium per oscula, munera, amplexus si interveniant post tempus pubertatis.

37 Quandoque inter puberes intervenerunt verba apta ad contrahendum matrimonium habentia tractum in eventum conditionis, vel arbitrij alieni & succedit copula per quam receditur ab omni eo quod matrimonium suspendebat.

38 Hodie in parochiis in quibus Concilium Tridentinum est receptum & decretum c. 1. Sess. 24. de refor. matrim. publicatum non habent locum presumpta matrimonia.

39 Putativum matrimonium & quando contrahitur precedentibus proclamationibus in conspectu Ecclesie in gradu prohibito, data ignorantia impedimenti ab ipsis contrahentibus vel altero ipsorum tempore contractus & tempore conceptionis filiorum, vel obtenta dispensatione super impedimento forsan minus sufficiente & defectu potestatis dispensantis.

40 Filij nati ex putativo matrimonio censentur legitimi etiam quoad ordines.

AUSA matrimonialis spectat ad forum Ecclesiasticum, non solum cum tractatur de substantia vinculi, sed etiam cum agitur possessorio, c. ex conquisitione & ibi Pan. in 2. not. de testif. spoliat & secundum Canones non secundum leges terminatur, c. tuam de ord. cognit. Pan. post glo. in c. 1. sub num. 4. hoc tit. ac est mere spiritualis, ¶ d. c. tuam de ord. cognit. de qua secularis iudex nec incidenter nec alio modo potest cognoscere, quando incidit per modum dilcipationis & essentia matrimonii, per hoc in aliquo lædi potest, c. causam & 2. Quisq. sint legit. glos. fin. in c. lator. eod. tit. Bart. in l. titia. num. 3. & seq. qui distinguit pulchrè & Bald. num. 3. & DD. ff. solut. matr. Covar. super 4. decret. par. 2. c. 8. §. 12. n. 3. & seq. Franc. Mari. quest. 16. 5. & ibi add. pulchrè & decis. 493. par. 2.

part. 2. ideò subijcit de sponsalibus sunt fu-
 2 turarum nuptiarum repromissio, † quæ se
 habent ad matrimonium, ut quoddam præ-
 ambulum, c. nostrates 30. quest. 5. l. 1. 2 & 3.
 ff. de sponsal. prohibito matrimonio, prohi-
 bentur sponsalia, l. oratio ff. de spons. sed con-
 trahenti sponsalia non infligitur eadem pœ-
 na, quæ contrahenti matrimonio, c. 1. &
 3 ibi glos. in ver. contrahere & Can. de consang. &
 affinit. contrahuntur quandoque per verba
 de futuro, † id est, per verba exprimentia
 consensus, non de præsentis, sed de futuro,
 & ista possunt propriè dici sponsalia, quan-
 4 doque per verba exprimentia consensus
 sponsalia respectu vinculi matrimonialis
 cuius respectu promittunt de præsentis, sed
 dicuntur sponsalia ante carnalem copulam
 & traductionem ad domum, c. si inter virum
 hoc tit. & ibi Can. c. accepisti, & ibi Pan. in 2. not.
 5 de spons. duor. sponsione utrinque facta, †
 nam altero tantum loquente non sunt
 sponsalia de præsentis aut de futuro, glos. in d.
 c. si inter virum in ver. dicente, c. tua. & ibi glos.
 3. & Can. hoc tit. Pan. in c. tuanos num. 10. de
 sponsal. specular. de sponsal. num. 3. & ibi Bald. in
 addit. in princ. l. sponsalia la. 2. ff. de sponsal. fi-
 6 dei † datione, c. 2. c. is cui fidem hoc tit. ju-
 ramento interposito, d. c. 2. d. c. is cui fidem hoc
 tit. datis arthis sponsalitiis, l. arthis C. de spons.
 l. 1. C. si Rector Provincia l. annuli subartha-
 tione, c. fin. de despons. impub. & ibi gloss. i. c. si
 quis uxorem & c. seq. 27. quest. 2. nudo con-
 sensu, l. sufficit l. in sponsalib. la. 1. & l. sponsalia
 la. 2. ff. de spons. expresso per signa exteriora,
 Pan. in c. tua in 1. not. hoc tit. gl. s. 1. in c. suffi-
 7 ciat. 27. quest. 1. latè Covar. in epist. lib. 4. decret.
 2. par. cap. 4. in princ. denique constat etiam
 absenti absentem desponsari posse, d. l. suf-
 ficir. 2. resp. cū l. seq. & l. fin. ff. de sponsal. sed si
 caverit, antequam contraxerit, licet cum
 quo contraxit, absens, vel procurator datus
 non fuerint certiorati, non sunt sponsalia
 aut matrimonium, cum illius consensus de-
 ficiat, sine quo firmitatem habere non pos-
 sunt, glos. fin. in d. l. sufficit, & ibi DD. c. procura-
 tor de procurat. in 6. Felin. in c. ex parte & 3.
 num. 9. de rescript. contra Communem Iuris
 regulam, quod revocatio procuratoris da-
 ti specialiter ad contrahendum cum certa
 persona, debeat utrique intimari, l. 1. §. sed e-
 go quæro. ff. quod jussu l. si fidejussor. §. 1. ff.
 mand. d. c. ex parte & 30. & ibi Pan. & Felin. de
 rescript. In sponsalibus † de futuro contra-
 8 hendis, ætas contrahentium definita non
 est, ut in matrimoniis quapropter à primor-
 dio ætatis sponsalia effici possunt, si modo id
 fieri ab utraque persona intelligatur, id est
 si non sint minores quàm septem annorum,
 l. in sponsalibus la. 2. ff. de spons. & ibi gl. c. literas
 & ibi gloss. pen. & Can. de desponsal. impub. Imo
 canones ad sponsalia de futuro contrahen-
 da, tam in masculo quàm in fœmina requi-
 rere videntur quod septimus annus ad mi-
 nus sit completus, ita quod hæc ætas non
 possit præveniri c. accessit & ibi Pan. num. 3.
 per illum text. de despons. impub. Pan. in d. c. litte-
 ras num. 3. per illum text. eod. 30. quest. 2. in
 summa & c. unico. C. unico. multiplex est eo-
 rum effectus. Primò ex sponsalibus puris †
 9 oritur efficax impedimentum Iustitiæ pu-
 blicæ honestatis ad impediendum & diri-
 mendum sequentia sponsalia vel matrimo-
 nia, non autem ad præcedentia dissolven-
 dum, c. 1. hoc tit. in 6. ex sponsalibus condi-
 tionalibus ante conditionem extantem,
 sicuti consensus non habentibus & incer-
 tis, nulla publicæ honestatis Iustitia oritur,
 d. c. 1. §. fin. hoc tit. in 6. Contrahitur † au-
 10 tem inter sponsum & contanguineos spon-
 sæ & e contra inter consanguineos sponsi &

sponsam, c. continebatur de spons. in pib. c. sponsam hoc tit. c. referes, text. & ibi Pan. num. 2. qui fil. sint legit. quod sancta synodus Tridentina † in sponsalibus de futuro, ubi ea quacunque ratione valida non erunt, prorsus tollit, ubi valida fuerint, decrevit primum gradum non excedere, quoniam in ulterioribus gradibus iam non potest huiusmodi prohibitio absque dispendio observari c. iustitiae de refor. matr. sess. 24. & correctæ sunt c. juvenis, cap. ad audientiam c. sponsam hoc tit. cum similib. & c. 1. hoc tit. in 6. ac notata per Cov. in epit. li. 4. dec. 2. par. c. 6 §. 2 n. 1. 2. & 3. In publica honestate † quæ exurgit ex sponsalibus sive matrimonio contracto per verba de præsentibus, licet non consummato, vetera iura manent incorrecta in omnibus casibus & gradibus, Pius §. constit. 62. in bullario, nam major honestas exigit, ut non ducam eam in uxorem, quæ fuit sponsa de præsentibus consanguinei mei, quàm quod abstineam ab ea quæ fuit sponsa consanguinei mei de futuro, c. non debet & ibi gloss. in ver. secundis nuptiis & Pan. num. 13. de consang. vel affin. l. semper ff. de rit. nupt. publica namque honestas oritur ex contractu sponsaliorum de futuro & de præsentibus, affinitas ex copula, Pan. in c. tua fraternitatis de eo qui cog. conf. uxoris sua & c. 1. hoc tit. in 6. & ibi gloss. in not. & ver. idē facit & Can. Secundo quod si alter † ex sponsis non vult perficere matrimonium, potest ad petitionem alterius moneri compelli per Iudicem, compulsione moderata non præcisa, maxime si sponsalia sint jurata, c. 2. hoc tit. c. ex litteris & 2. & ibi Pan. num. 3. & 6. & Can. eod. Card. Seraph. decis. 1112. Gabr. com. 186. vol. 2. Greg. per decis. 376. & ibi annot. Tertio non inducunt

14 bigamiam, † unde si quis sponsam alterius, non tamen illi nuptam nec ab eo cognitam uxorem duxerit, sacerdos fieri non prohi-

betur. c. Valentino 34. dist. c. debito de bigam. nõ ord. Dissolvatur sponsalia † mutuo dissen-
suetiã jurata, c. 2. hoc tit. Secundo per ingres-
sũ religionis, c. commissũ hoc tit. Tertio quan-
do alter etiã post sponsalia jurata contrahit
cũ alia persona per verba de præsentibus, vel per
verba de futuro carnali copula subsecuta, c. si
inter §. fin. c. sicut hoc tit. Quarto quando al-
ter se transfert ad remotã regionem, c. de illis
hoc tit. Quinto lapsu termini, quando certus
terminus temporis est appositus in sponsali-
etiã juratis ad contrahendũ matrimonium,
ille per quẽ nõ stetit, liber est, & alias contra-
hit nuptias sine perjurio, de quo alteri im-
ponitur pœnitentia, c. sicut hoc tit. Sexto quãdo
alter in leprã veletia in paralytim incidit, vel
oculos, vel nasum amittit, aut quidquam ei
turpius evenit, c. quemadmodum §. si de iure-
jur. Septimo quando alter fornicatur, sol-
vuntur sponsalia quoad innocentem, d. c.
quemadmodum in princ. etiamsi sponsa fue-
rit oppressa per violentiam, Pan. post 10. And.
in d. c. quemadmodum §. illud num. 12. quia
fornicator non potest resilire si alter inno-
cens velit secum contrahere, quia delictum
suum non debet ei præstare absolutionem à
suo contractu. Pan. in d. c. quemadmodum §.
illud num. 4. Octavo quando supervenit
consanguinitas, affinitas, vel aliquod aliud
perpetuum impedimentum, c. ex litteris 2. &
ibi gloss. fin. & Can. hoc tit. vel alter incidit in
hæresim, c. non solum 28. q. 1. c. quanto de di-
vort. gloss. fin. in d. c. de illis hoc tit. de præsentibus
casibus recitat quatuor versus. Ommissa definitio-
ne matrimonii tradita in Inst. Imperialib.
tit. de pat. pot. in princ. ac prætermis-
sæ ceteris traditis ibi. tit. de nupt. substantialia †
matrimonii sunt tria, fides, proles, sacra-
mentum. fin. de cond. appos. & ibi gloss. & Can.
Impedimenta matrimonii † sunt dupli-
cis generis, quædam impediunt matrimo-
nium

nium contrahendum, sed non dirimunt
 18 contractum, ut incestus ꝛ scienter com-
 missus cum consanguinea sua, vel affine, c. si
 quis sponsam 7. quæst. 7. c. si quis viduam c. qui
 dormierit c. concubisti & c. seq. 32. quæst. 7.
 Garf. de benef. parr. 8. cap. 3. num. 33. & 36. &
 seqq. & ita seruat stylus Curia, quatenus cum
 dispensat ut consanguinei, qui se incestu
 polluerunt contrahant inter se matrimo-
 nium, apponit clausulam ut superstes sine
 spe matrimonii maneat, Navarr. conf. 1. de eo
 19 qui cog. consang. uxoris. sua. raptus ꝛ sponsæ al-
 terius, c. statutum 27. quæst. secus si rapiat so-
 lutam, c. denique 36. quæst. 2. c. pen. & fin. de
 20 rapt. homicidium ꝛ propriæ uxoris, c. 1. de
 divor. c. inter hac & c. seq. 33. quæst. 2. etiam ad-
 ulteræ, c. interfectores & ibi gloss. 1. c. inter hoc
 & c. seq. 33. quæst. 2. Præterea amittit quod
 ex statuto sibi debetur, Bart. in l. si ab hosti-
 bus §. si vir, uxorem in fin. ff. solut. matr. & pro-
 hibetur à successione uxoris, Bald. in l. unic. n.
 3. C. unde vir & uxor, quia qui occidit, videtur
 sua culpa divertisse, nec licet marito occide-
 re uxorem etiam adulteram nisi certas
 personas & certis casibus notatis in l. marito
 & l. seq. ff. de adult. & authen. si quisei C.
 eodem, mariti enim calor & impetus facile
 scipientis est refrenandus, l. nec in ea §. ideo ff.
 21 de adult. susceptus ꝛ propriæ proles ex baptil-
 mo vel confirmatione, c. si vir de cognat. spi-
 22 rit. c. de eo quod 30. quæst. 1. homicidium ꝛ
 presbyteri, l. c. 2. de pœnit. & c. qui presbyte-
 23 rum 17. quæst. 4. pœnitentia ꝛ solemnibus pu-
 blica nisi ratione adolescentiæ ei conjugium
 permittatur, c. de his vero 33. quæst. 2. quia
 taliter pœnitens, vovere intelligitur, c. con-
 24 trarium & c. seq. de pœnit. distinct. 5. c. aliud n.
 quæst. 1. licet alii ei libere matrimonium
 permittant, connubium ꝛ cum moniali,
 c. si ergo 27. quæst. 1. interdictum ecclesiæ seu
 iudicis, c. 1. de matrim. cont. interdict. eccles.

tempus feriarum, c. Capellan. & ibi gloss. in
 ver. quocunque tempore & Can. de feriis gloss. fin.
 in c. 2. de pœnit. & remiss. de presatis impedi-
 mentis recitat quatuor versus & ibi Can. ea e-
 numerant. his adde vagationem, ꝛ nam 25
 Concilium Tridentinum monet omnes ne
 vagabundos ad matrimonium facile reci-
 piant, præcipit parochis ne illorum matri-
 moniis interfint, nisi prius diligentem in-
 quisitionem fecerint, & re ad ordinarium
 delata, ab eo licentiam id faciendi obtinue-
 rint, c. 7. sess. 24. de resor. matr. Istis autem
 quibus propria connubia prohibentur, in-
 terdicitur etiam nuptialibus convivii in-
 teresse, c. lect. vers. fin. & c. seq. 34. dist. Infir-
 mitas ꝛ non impedit matrimonium con-
 26 trahendum, imo in articulo mortis potest
 quis contrahere matrimonium, adeo quod
 filii ante a geniti legitimantur, c. tantavis qui
 fil. sint legit. Pan. in c. quoniam num. 4. de conjug.
 leprof. Quædam impediunt ꝛ contrahen-
 27 dum matrimonium, & dirimunt con-
 tractum, de quibus in hoc libro singulos ha-
 bet titulos & comprehenduntur infrascriptis
 versib. error personæ, non fortunæ vel qua-
 litatis, c. 1. 29. quæst. 1. conditio tit. de cond.
 appof. & de conjug. feru. votum, tit. qui cler. vel
 vovent cognatio, tit. de cognat. spirit. cum trib.
 tit. seq. crimen, tit. de eo qui dux. in matr. quam
 poll. cultus disparitas, 28. qu. 1. per tot. c. quan-
 to de divor. vis, c. de muliere c. cum locū c. conf.
 hoc tit. ordo, tit. qui cler. vel vovent. ligamen,
 id est, vinculum prioris matim, quod ligatus
 fit uni alteri cōjugi, §. affinitatis vers. quod ito
 Instit. de nupt. c. quomodo virgin. 31. quæst. 1. i-
 nupt. 32. qu. 1. honestas, c. ad audientiam c.
 sponsa hoc tit. dixi in princ. huius tit. sensus, c. di-
 lectus hoc tit. l. oratione in fine ff. de rit. nupt. l. su-
 28 ror ff. de sponsal. c. hi qui & c. seq. 32. q. 7. & affinis,
 tit. de consang. & affin. si forte eorū nequibus,
 tit. de frigid. males. & imp. coeundi. Hæc fo-
 cian. la

cianda verant, connubia juncta retractant.

28 Leges quæ prohibent matrimonium inter certas personas, ut inter tutorem & pupilam tuam, *C. de interd. matr. inter pupill. & tut. inter Rectorem Provinciae & subditam, C. si Rector Provinciae* inter quacunque potestate præditum suppositum suæ jurisdictioni, *C. si quacunque potest præd.* inter filium senatoris & libertinam, *l. si quis officij l. oratione ff. de ru. nupt.* & aliæ similes inducentes impedimenta matrimonii, sunt correctæ per jus Canonicum non assistentes juri civili, *Anchar. in c. fin. num. 11. de secund. nupt. & ibi Io. Anl. num. 6. Panorm. in c. eccles. s. Maria num. 19. & seqq. de const.* In matrimonio requiritur consensus ¶ cum plena libertate & securitate, *c. cum locum c. requisivit hoc tit. & utrobique Can. 3. 1. quest. 2. in summa & c. 1. & c. de nuptiis l. Titia. ff. de verb. oblig.* non solum tempore promissionis de contrahendo, sed etiam tempore contractus matrimonii, *Pan. in c. Gemma num. 4. hoc tit.* Concilium Tridentinum præcipit omnibus & singulis Dominis temporalibus & magistratibus cujuscunque gradus, dignitatis, & conditionis existant sub anathematis pœna, quam ipso facto incurrunt, ne quovis modo directè vel indirectè subditos suos, vel quoscunque alios cogant, quo minus libere matrimonia contrahant, *c. 9. sess. 24. de refor. matr.* quia maxime nefarium est matrimonii libertatem violare, & ab eis injurias nasci à quibus jura expectantur, æquiparanturque raptoribus, *c. nullus 36. quest. 2. si timetur inferri violentia puellæ, de cujus matrimonio inter duos contenditur, nisi alter ex duobus maritis litigantibus sit in possessione, Anchar. in c. cum locum in fi. hoc tit. Bal. in c. pen. numer. 8. de prob. Achil. decis. 1. hoc rit. Franc. Marc. q. 165. num. 2. puella sequestratur & Iudex debet sibi providere locum tutum &*

honestum, donec causa terminetur *d. c. cum locum & ibi gloss. in ver. nihil timere h. t. c. accedens de procur. & utrobique Can.* etiam si timeatur de violentia parentum, *c. Pan. in d. c. cum loc. num. 5. c. pen. de prob. l. si in vita c. de nupt. c. non est h. t.* eadem ratione inhonestum est vinculo ¶ pœnæ matrimonia obstringi, ¶ sive futura, sive jam contracta, *c. Gem. h. t. l. Titiaque ff. de ver. obl. l. si. C. de spons. & ibi Bald. num. 12. sive pœna promittatur ¶ ab ipsis ¶ contrahentibus, sive eorum parentibus, Bald. in l. haeres meus §. si. ff. de cond. & demonstr. per illum text. Pan. in d. c. Gemma num. 9. & ibi Can. Bal. in addit. ad spec. de spons. in fin. Similiter promissio ex causa merè lucrative quæ confertur in matrimonii tempore inter sponsum & sponsam non valet, nam ab altero conjugum non potest alter invitari ad matrimonium spe lucri, quia esset præsumptio quod fieret causa libidinis, nõ raro probabilis causa hujusmodi stipulationis est, *l. si ita stipulatus 3. §. si tibi nupsero ff. de verb. oblig.* ideo si constaret quod non fieret causa libidinis, valet stipulatio, ut si promittens erat vilis, alia pars nobilis, vel ista stipulatio fiebat causa pacis, *Bart. in d. §. si tibi nupsero, aut si promittatur causa dotis vel donationis propter nuptias, gl. in d. §. si tibi nupsero. Greg. XV. dec. 563. & ibi annot. Pan. in c. de illu. num. 3. de cond. appof. hinc inferitur quod matrimonium contractum per metum ¶ est ¶ ipso jure nullum, Pan. in d. c. cum locum num. 46. & seqq. per c. significavit de eo qui dux in matr. quæ polluit & c. veniens & 2. h. t. c. de muliere & ibi gl. 1. c. cons. in fin. h. t. gl. unic. in Abbas vers. & 1. in caus. matr. de iis quæ vi metusve caus. fiunt. & cujuscunque sunt ætatis se possunt per illatam violentiam excusare, *c. de illu. & 2. de desp. imp. contractum per reverentiam parentum tenet, dummodo metus non intervenerit, l. si patre ff. de rit. nupt. l. nec***

nec fil. C. de nupt. Pan. in c. veniens & 1. num. 4. h. t. purgatur autem metus præcedens per copulam carnalem voluntariam, non coactam subsequenter, c. ad id quod d. c. veniens & 1. & ibi gl. in ver. cognosci permisit & Pan. num. 6. h. t. d. c. conf. & ibi gl. in ver. antecarn. cop. & ibi gl. margin. & Can. eod. vel si post violentiam consensus expressus, vel præsumptus accedat, c. de illis & 2. in fi. & ibi gl. & Can. de desp. imp. qua autem solennitate debeat contrahi matrimonium dicitur inf. tit. de cland. desp.

34 Matrimonium est triplex, ¶ verum, præsumptum, & putativum: verum contrahitur inter personas legitimas per verba de præfenti apta ad contrahendum matrimonium, c. si inter virum in princ. hoc tit. Præsumptum est, ¶ quando inter personas legitimas interveniunt sponsalia de futuro verbis & mente contrahentium, quæ vires decretalium non transeunt in matrimonium per oscula, munera, amplexus, nifum carnalis copulæ, c. fin. h. t. Io. And. in c. 1. num. 3. de matr. contrah. conc. interd. eccl. c. 1. §. idem quoque & ibi gl. add. post gl. in ver. modum alium de desp. imp. in 6. Franc. Marc. dec. 494. p. 2. sed benè per carnalem copulam, c. ad id quod c. is qui fidem hoc tit. Aliquando inter

36 personas ætate ¶ inhabiles verbis & mente contrahentium fiunt sponsalia de præfenti, quæ juris interpretatione sunt de futuro, ut contracta inter impuberes non proximos pubertati, vel puberem & impuberem, & transeunt in matrimonium, non ex nifum carnalis copulæ, c. attestations de desponsal. impub. aut ex solo adventu pubertatis, sed per oscula, munera, amplexus & similia, si interveniant post tempus pubertatis, d. c. attestations §. consultationi tua de despons. impub. c. 1. §. idem quoque eodem in 6. si verò impuberes aut impubes sint proximi pubertati, & ma-

Summa in Decretal.

liria suppleat ætatem, censetur matrimonium contractum, d. c. 1. §. 1. & ibi Franc. num. 1. Io. And. & Can. de despons. impub. in 6. Quandoque inter puberes ¶ interveniant verba 37 apta ad contrahendum matrimonium habentia tamen tractum in eventum conditionis, vel arbitrii alieni, & succedit copula carnalis in quo casu præsumitur recessum ab omni conditione & modo, & generaliter ab omni eo quod matrimonium differebat, vel suspendebat, neque contra huiusmodi præsumptionem admittitur probatio in contrarium, c. is qui fid. h. t. c. per tuas de cond. appof. in matr. Hodierno die in parochiis, ¶ 38 in quibus Concilium Trid. est receptum, & decretum c. 1. sess. 24. de ref. matr. est publicatum post lapsum triginta dierum à prima publicatione non habet locum c. is qui fid. h. t. adeo quod nullum sit in eis hodie matrimonium præsumptum per copulam carnalem subsequenter, Navar. in manual. c. 25. num. 144. & consil. 5. num. 2. hoc tit. Rot. divers. decis. 429. part. 1. ex eadem ratione non habet locum c. à nobis de desp. imp. c. 1. §. idem quoque eodem in 6. & alii similes canones, quia Concilium Tridentinum eos qui aliter quàm præfente parochio, vel alio sacerdote de ipsius parochi seu ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, ad sic contrahendum omninò inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit. c. 1. §. qui aliter sess. 24. de reform. matrim. In cæteris Provinciis in quibus Concilium Tridentinum nondum est receptum aut decretum d. c. 1. sess. 24. in parochia non est publicatum, antiqua jura sunt servanda, Navar. conf. quinto num. 2. hoc tit. Rot. divers. d. decis. 429. part. 1. Etenim Concilium Tridentinū in d. c. 1. §. fin. sess. 24. præcipit ordinariis omnibus ut hoc de-

B cretum

cretum curent populo publicari & explicari in singulis suarum diocæsuum parochialibus ecclesiis, & decernit ut in unaquaque parochia robur suum post triginta dies habere incipiat à die primæ publicationis in eadem parochia factæ numerandos. Putati-
 39 vū † est quando matrimoniū contrahitur præcedentibus proclamationibus in conspectu ecclesiæ in gradu prohibito, data ignorantia impedimenti ab ipsis contrahentibus, vel altero ipsorum tempore contractus, c. fin. §. si quis vero de clandest. despons. Dur. in c. referente qui fil. sint legit. Put. decis. 77. lib. 2. Greg. XV. decis. 461. & ibi annot. ac tempore conceptionis filiorū, Pan. inc. ex tenore num. 3. per illum textum & ibi Can. qui fil. sint legit. vel obtenta dispensatione super impedimento forsan minus sufficiente ex defectu potestatis dispensantis, Rot. divers. decis. 477. part. 1. c. si virgo & cc. seqq. 34. q. 2. vincita l. fin. Cod. de iis que à non Domino manumissi sunt l. generaliter in fin. ff. de noxal. art. Bald. in l. 1. num. 28. C. de furt. nam quoad effectum legitimationis proles sufficit colorata matrimonii possessio, Præposit. in c. ex tenore in §.
 40 5. not. qui fil. sint legit. & Can. & filii † ex conati censentur legitimi etiam quoad ordines, c. cū inter c. pervenit c. per tuas & c. ex tenore & ibi Pan. n. 3. 8. & 9. qui fil. sint legit. secus ubi contrahentes scirent impedimentum, & matrimonium in conspectu ecclesiæ contrahere præsumunt, vel etiam ignoranter contraherent clandestinè in casu prohibito, aut contra interdictum ecclesiæ, d. c. referente & Pan. in d. c. ex tenore num. 5. qui fil. sint legit. & c. cum inibitio §. si quis de clandest. despons. juncto c. 1. sess. 24. de reform. matrim. ignorantia facti excusat, d. c. ex tenore & multo fortius ignorantia facti & juris, Pan. in d. c. referente num. 5. ac etiam ignorantia juris tantum, l. qui in Provincia §. 1. ff. de rit.

nupt. facit. l. sed et si lege §. scire ff. de petit. hered. quia filii sunt fructus matrimonii, & sufficit in possessore abesse malam fidem ut eos suos faciat, gloss. fin. in l. 2. C. si quis ign. rem min. esse sine decreto comp. & ibi Bald. l. bona fidei ff. de acquir. rer. domin. Bart. in d. l. sed et si lege §. scire. Is autem qui allegat juris errorem tenetur eum probare, quia scientia præsumitur, l. leges C. de legib. Bar. in d. §. scire num. 3. Hinc inferitur quod ad probandam prolem illegitimam, non sufficit probare impedimentum, si fuit matrimonium contractum in facie ecclesiæ, d. c. pervenit qui fil. sint legit. si conjugatus vivente prima uxore contrahit cum secunda hoc ignorante, legitima est eorum proles, d. c. ex tenore, item proles legitima quam mulier per iudicium ecclesiæ separata à primo, concipit ex secundo cum quo vivente primo contraxit, c. Per sarum qui fil. sint legit. ac separato matrimonio in facie ecclesiæ contracto, filii geniti, vel concepti ante sententiam sunt legitimi, d. c. cum inter.

De desponsatione impuberum.

Titulus II.

SVMMARIA.

- 1 Pubes secundum canones est qui habitu corporis pubertatem ostendit & generare potest.
- 2 Puerperæ sunt quæ in annis puerilibus pariunt.
- 3 Matrimonium licite contrahunt ac sponsalia etate habiles impotentes ad generandum.
- 4 Matrimonium licite contrahunt habiles ad generandum, licet etate inhabiles.
- 5 Matrimonialiter conjungi canones inibent eos quorum uterque vel alter ad etatem legibus vel canonibus determinatam non per-